

GEDENKPLAATS HAAREN

Herinneren in de toekomst.

Strategische toekomstvisie voor de Gedenkplaats Haaren 1940-1945

1. Voorwoord

Sinds het jaar 2000 onderhoudt de Stichting Vriendenkring Haaren 1940-1945 op de locatie Haarendael een gedenkplaats. In het vervolg van deze nota wordt veelal de term Gedenkplaats gebruikt. Daarmee wordt dan zowel de plek als ook de organisatie Stichting Vriendenkring Haaren bedoeld, tenzij uitdrukkelijk de Stichting Vriendenkring Haaren 1940-1945 als juridische organisatie wordt bedoeld.

De statuten van de Stichting Vriendenkring Haaren 1940-1945 zijn formeel vastgesteld en ingeschreven in de Kamer van Koophandel op 9 september 1998.

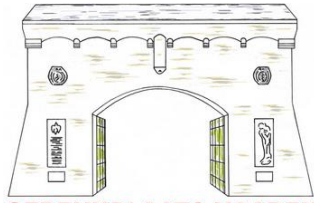
Het bestuur bestond en bestaat uit ex-gevangenen dan wel nakomelingen van hen en is sinds de oprichting tot 2012 nauwelijks van samenstelling veranderd. Dat betekent o.m. dat de gemiddelde leeftijd van de bestuursleden inmiddels navenant is opgelopen en dat sommige bestuursleden niet meer in staat zijn als bestuurder op te treden. Sinds eind 2012 zijn een tweetal jongere bestuursleden toegetreten.

De belangrijkste activiteiten waarmee de Gedenkplaats naar buiten treedt zijn de vaste expositie aangevuld met een thematisch deel dat per jaar verschillend is. Deze thematische expositie wordt steeds begin mei met enige plechtigheid geopend, waarbij de vrienden van de Stichting Vriendenkring Haaren 1940-1945 speciaal worden uitgenodigd om aanwezig te zijn maar overigens eenieder welkom is.

Door het jaar heen zijn er maandelijks open dagen en worden op verzoek aan groepen rondleidingen gegeven. In deze nota worden alle andere activiteiten van de Gedenkplaats opgesomd.

Nagenoeg uniek onder de organisaties voor herdenking van de oorlog 1940-1945 en van de oorlogsslachtoffers is het feit dat het complex Haarendael, dat in de oorlog door de Duitsers was geconfisqueerd als Polizei- und Utersugungsgefängnis, tot de dag van vandaag nagenoeg in de toestand verkeert als die was in die jaren. Daarmee wordt een bijzondere gelegenheid gegeven om het publiek in de ruimste zin te doen herinneren aan, herdenken van en bezinnen over hetgeen in de oorlogsjaren is gebeurd.

De huidige eigenaar Cello staat op het punt het complex Haarendael te verkopen. De Gedenkplaats heeft vanaf het begin ruime gastvrijheid genoten van deze instelling. De Gedenkplaats dient zich nu gereed te maken voor een volgende periode onder de eigendom van een andere organisatie of mogelijk bedrijf. Daartoe is het noodzakelijk, dat de Gedenkplaats voor zichzelf zijn positie bepaalt en een toekomstvisie voor zichzelf formuleert, waarmee zij deze nieuwe eigenaar zelfbewust kan tegemoet treden.

GEDENKPLAATS HAAREN

Anderzijds nopen ook de veranderingen in de samenleving als geheel tot een fundamentele bezinning over bestaansrecht, missie en doelen waarvoor de Gedenkplaats zich in de toekomst wil inzetten.

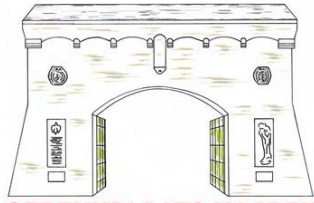
Deze nota is bedoeld om deze bezinning in woorden uit te drukken en daaraan voornemens voor de (nabije) toekomst te koppelen.

2. Achtergronden.

2.1. Geschiedenis

Het complex dat tegenwoordig met Haarendael wordt aangeduid heeft een bewogen geschiedenis. Deze geschiedenis is uitgebreid weergegeven in "Van Seminarie tot Cello, 1836 tot 2003" een uitgave van de Vriendenkring Haaren 1940-1945, uitgegeven in 2003, auteurs A.J.M. van Hedel en M.H.J. Paijmans. Voor een uitgebreide kennismaking zij daarnaar verwezen. Uiterst kort samengevat is het volgende voor deze visie van belang:

Onder sterke invloed van de toenmalige kroonprins Willem II en de pastoor, latere bisschop, Joannes Zwijsen werd in 1834 de huidige locatie gekozen om er een landgoed te ontwikkelen ten behoeve van het te vestigen Groot Seminarie voor de priesteropleiding van het bisdom 's-Hertogenbosch. In 1839 werd het in die hoedanigheid in gebruik genomen. Op 8 september 1941 werd het gehele complex gevorderd door de Duitsers. Het kreeg een bestemming als gijzelaarskamp en Polizeigefängnis voor verzetsgevangenen. Dit duurde tot 26 oktober 1944, toen het werd ingenomen door eerst het Engelse leger en later door Canadese eenheden. Begin mei 1945 werd het deels vrijgegeven en weer in gebruik genomen als Groot Seminarie maar tot maart 1946 werd het grootste deel nog bezet door de UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration), een internationale commissie die al tijdens de wereldoorlog werd opgezet om hulp te verlenen aan landen die bevrijd waren. Vanaf maart 1946 tot augustus 1967 heeft het totale complex weer zijn oorspronkelijke bestemming van Groot Seminarie. Vanwege het teruglopende aantal priesterstudenten en vanwege nieuwe inzichten over de aard van de priesteropleiding wordt het Groot Seminarie door de studenten verlaten. Het complex gaat over naar Samivoz, een instelling voor verstandelijk gehandicapten. Via een reeks van fusies komt het complex uiteindelijk in handen van Cello. Een organisatie voor zorg voor mensen met een verstandelijke beperking. Vanwege veranderde inzichten in de meest adequate zorg voor hun patiënten heeft Cello besloten Haarendael te verlaten. De verhuizing heeft eind 2011 – begin 2012 zijn beslag gekregen. Vanaf dat moment staat Haarendael te koop. In principe is er een koopovereenkomst gesloten tussen Cello en een Haarense ondernemer maar deze koop is opgeschort doordat de gemeente Haaren inmiddels een voorkeursrecht heeft geclaimd voor de monumentale onderdelen van het gehele complex. Ondertussen worden de bewoonbare delen

GEDENKPLAATS HAAREN

beheerd door Interveste BV Leegstandbeheer en voor anti kraak in bewoning gegeven aan ong. 90 tijdelijke bewoners.

2.2. Monument.

“In 1971 krijgt het oudste gedeelte van het voormalig Groot Seminarie wettelijke bescherming op basis van de monumentenwet 1961. In 2001 wordt deze bescherming uitgebreid op basis van de monumentenwet 1988. Het gaat hierbij om het oudste gedeelte van het Groot Seminarie (uit 1835-1839) de kerk met atrium en bijgebouwen, het poortgebouw bij de kerk en de poort/ingangspartij vooraan de Rijksweg. Ook de oostelijk van deze poort gelegen bisschoppelijke villa “Huize Gerra” is een rijksmonument.(....).

Cultuurhistorische verkenning voormalig Grootseminarie Haarendael te Haaren(2002)

In 2002 heeft de toenmalige “Rijksdienst voor de Monumentenzorg” op verzoek van Cello in een zogenoemde `Cultuurhistorische Verkenning` onderzoek verricht naar het voormalige Groot Seminarie en advies uitgebracht over de mogelijkheden en beperkingen bij herbestemming. Uitgangspunt daarbij is het behoud van essentiële cultuurhistorische waarden. Daarnaast wil de Rijksdienst een positieve bijdrage leveren aan ideeën voor het op rendabele wijze laten voortbestaan van het complex.

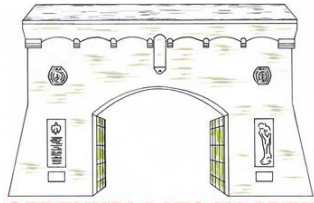
Voor het terrein als geheel noemt de Verkenning met name de beslotenheid ten opzichte van de omgeving(als gevolg van de aanwezige begrenzing) en het contrast met het omliggende landschap als te beschermen waarde. Bepleit wordt om de omgeving van Haarendael open te houden” (uit Structuurvisie Landgoed Haarendael, Historisch erfgoed voor hedendaags gebruik`september 2011, blz.37)”

In deze structuurvisie wordt als toekomstbeeld voor het landgoed in algemene termen het volgende omschreven:

“De historische en landschappelijke context is leidend voor de ontwikkeling van het landgoed. We bouwen voort op de heldere structuur en op de stappen die in het verleden zijn gezet, zodat een robuust landschappelijk raamwerk ontstaat, dat respectvol omgaat met het historisch erfgoed en tevens ruimte laat voor hedendaags gebruik en ontwikkeling.

De kracht van het landgoed Haarendael schuilt in de ruimtelijke structuur en samenhang tussen het hoofdgebouw en haar ontworpen omgeving als herkenbare enclave in het kleinschalige open beeklandschap. De robuuste omkadering zorgt voor de samenhang en herkenbaarheid en versterkt de beslotenheid en het naar binnen gerichte karakter van het oude seminarie.

De onderlinge samenhang op het landgoed komt tot stand door het ensemble van poort,oprijlaan,voorhof, en hoofdgebouw-kapel. Dit ensemble vormt de drager voor kleinere ingrepen en bouwplannen die later kunnen worden gerealiseerd. In de toekomst blijft het ensemble van hoofdgebouw en kapel het zwaartepunt van het landgoed, de overige gebouwen

GEDENKPLAATS HAAREN

zijn daaraan ondergeschikt “(Structuurvisie Landgoed Haarendael, Historisch erfgoed voor hedendaags gebruik` september 2011 blz. 51).

Bij de herbestemming zijn nieuwe,levenskrachtige functies nodig die het landgoed in de toekomst kunnen gaan dragen,zowel programmatisch als economisch. Een breed palet aan functies is denkbaar op het gebied van wonen,zorg,educatie,dienstverlening,bedrijvigheid,horeca en recreatie. Gezien de omvang van het complex is een combinatie van bij elkaar passende of elkaar versterkende functies zeer wel mogelijk (blz. 53)”

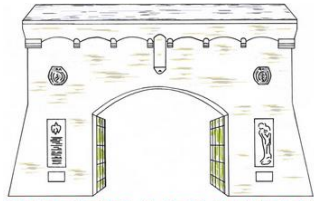
2.3 Stichting Vriendenkring Haaren 1940-1945.

2.3.1 Ontstaan en activiteiten.

“In 1994 ,bijna 50 jaar na afloop van de Tweede Wereldoorlog, achtten oud-gevangenen en gijzelaars en hun nakomelingen/nabestaanden het gewenst om een “testament” achter te laten dat zou blijven herinneren aan de onderdrukking en gevangenhouding die hier, in dit gebouw ,heeft plaatsgevonden. Dit heeft op 9 september 1998 geleid tot de oprichting van de Stichting “ Vriendenkring Haaren 1940-1945” die een kleine twee jaar nadien (13 mei 2000) in het voormalige Seminarie een Gedenkplaats heeft ingericht. Bijdragen uit fondsen, schenkingen en schenkingen-in-natura en bruiklenen hebben ertoe bijgedragen dat de Gedenkplaats op een verantwoorde en waardige wijze is ingericht.” Uit Concept Drie Schoten voor de Boeg 22-09 2006).

De activiteiten van de Vriendenkring Haaren 1940-1945 behelzen hoofdzakelijk:

- a. De inrichting van een vaste expositie in het atrium en in de verbindingsgang tussen de kapel en de overige delen van het complex , aangevuld met een expositie over een jaarlijks wisselend thema in een deel van de kapel,
- b. Het presenteren van deze exposities en het informeren van publiek over Haarendael en met name zijn geschiedenis als Untersuchungsgefängnis tijdens de oorlog door open dagen en door het geven van rondleidingen door een zestal gidsen.
- c. De verzorging van een jaarlijkse openingsceremonie van de nieuwe thematische expositie rond 10 mei .Daarbij worden hoogwaardigheidsbekleders en vooral ex- gijzelaars en ex-gevangenen en hun nakomelingen/nabestaanden en andere vrienden van de gedenkplaats uitgenodigd. Verder is deze openingsceremonie ook voor iedereen toegankelijk. Hiervoor is de totale kapel ter beschikking.
- d. Inventarisatie van gegevens, onderzoek en beantwoording van vragen van ex- gijzelaars, ex- gevangenen en/of hun nakomelingen /nabestaanden en anderen over het verblijf van hun geliefden in de gevangenis Haaren gedurende de oorlog.
- e. Het verzamelen, onderhouden en ter inzage geven van boeken, voorwerpen, tijdschriften en nieuwsuitingen ten tijde van de oorlog en later tot nu toe, die verband houden met de periode dat Haarendael als gijzelaarskamp en gevangenis voor de Duitsers functioneerde. Dit betekent een bescheiden maar belangrijke museale functie waarbij een aantal authentieke voorwerpen, die rechtstreeks aan gijzelaars en gevangenen refereren, worden

GEDENKPLAATS HAAREN

bewaard en gekoesterd. Daartoe zijn een aantal overige ruimten voor de Gedenkplaats ter beschikking zowel in als rond de kapel.

- f. In toenemende mate neemt de Vriendenkring ook de zorg op zich voor het levendig houden van de herinnering voor het gijzelaarskamp Klein Seminarie Beekvliet en De Ruwenberg te St. Michielsgestel; dit vanwege de samenhang van de geschiedenis van deze locaties met de geschiedenis van Haarendael.
- g. Het onderhouden van contacten met collega-organisaties onder supervisie van het Nationaal Comité 1940-1945 en binnen de COVVS (Centraal Orgaan Voormalig Verzet en Slachtoffers) en het bevorderen van samenwerking daarmee. Een bijzondere samenwerking is in ontwikkeling met Kamp Amersfoort met name in de sfeer van ondersteuning bij het professionaliseren van de organisatie van de vriendenkring.

Alle activiteiten zowel de bestuurlijke als de inhoudelijke worden uitgevoerd door een team van vrijwilligers.

2.3.2 Doel, organisatie en bemensing van de stichting.

Doel.

In artikel 2 van de statuten is het doel van de stichting als volgt geformuleerd:

“ De stichting heeft ten doel: een waardige plaats in te richten en in stand te houden op het voormalige Groot Seminarie te Haaren teneinde de geschiedenis van de gevangenen uit de periode negentienhonderd veertig tot negentienhonderd vijf en veertig te bewaren en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords”

Bestuur

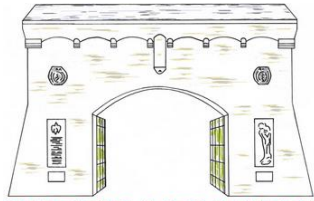
Het bestuur van de stichting bestaat uit ten minste drie en ten hoogste elf leden. Het aantal leden wordt door het bestuur met algemene stemmen vastgesteld. Het bestuur kiest uit zijn midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester. De functies van secretaris en penningmeester kunnen ook door één persoon worden vervuld. (art. 4)

Het bestuurslidmaatschap eindigt:

Door overlijden van een bestuurslid, bij verlies van het vrije beheer over zijn vermogen, bij schriftelijke ontslagneming (bedanken), alsmede bij ontslag op grond van artikel 2.298 van het Burgerlijk Wetboek. (art. 8)

Ieder jaar wordt ten minste één bestuursvergadering gehouden. (art. 5-2). Behoudens enkele in de notulen expliciet aangegeven zaken beslist het bestuur met volstrekte meerderheid der geldig uitgebrachte stemmen. (art. 5-11).

Het bestuur vertegenwoordigt de stichting, de vertegenwoordigingsbevoegdheid komt mede toe aan twee gezamenlijk handelende bestuursleden en het bestuur kan volmacht verlenen aan één of meer bestuursleden, alsook aan derden, om de stichting binnen de grenzen van die volmacht te vertegenwoordigen. (art. 7)

GEDENKPLAATS HAAREN

Per einde van ieder boekjaar(is kalenderjaar) maakt de penningmeester een balans en een staat van baten en lasten op over het afgelopen boekjaar, welke jaarstukken binnen vijf maanden aan het bestuur worden aangeboden, waarna het bestuur deze jaarstukken vaststelt.(art. 9).

Het bestuur is bevoegd een reglement vast te stellen, waarin de onderwerpen worden geregeld, welke niet in de statuten zijn vervat.(art. 10-1)

Overigens zijn de gebruikelijke formele bepalingen in de statuten opgenomen. De hier aangehaalde artikelen van de statuten zijn als bijlage 1 bij deze visie gevoegd.

Het bestuur komt twee maal per jaar bijeen. Informeel is er sprake van een Dagelijks bestuur, dat bestaat uit voorzitter, secretaris en penningmeester. Het Dagelijks bestuur behandelt tussentijdse voorstellen vanuit de commissies, bereidt de vergaderingen van het bestuur voor en brengt daar genoemde stukken ter besluitvorming in.

Formeel bestaat er een comité van aanbeveling. Momenteel wordt dit comité niet voor de Stichting ingeschakeld.

Organisatie

Er is geen reglement als vermeld in artikel 10-1 van de statuten vastgesteld.

In de loop der tijd zijn een aantal commissies in het leven geroepen, waarvan op dit moment nog relevant zijn:

De commissie I A& E(Informatie, Archief en Expositie) en de Commissie PR.en Sponsoring. De commissie I A& E komt als maandaggroep elke maandag bij elkaar en ontwikkelt voorstellen voor het bestuur aangaande thema en vormgeving van de jaarlijkse expositie, verzorgt de open dagen en de rondleidingen, beantwoordt vragen omtrent ex gijzelaars en ex gevangenen, beheert de bibliotheek en de museale collectie, bereidt inhoudelijk de jaarlijkse opening van de expositie voor en organiseert andere zich voordoende activiteiten. De commissie wordt voorgezeten door een bestuurslid.

De commissie PR en Sponsoring komt niet of sporadisch bij elkaar. Vanuit deze commissie wordt 3 maal per jaar de nieuwsbrief 'Gedenk!' verzorgd en wordt de website van de gedenkplaats incidenteel up to date gehouden. Aan sponsoring wordt op dit moment geen aandacht besteed. Deze commissie wordt voorgezeten door de secretaris van het bestuur, Verder is nog een bestuurslid, tevens gids/rondleider lid van deze commissie.

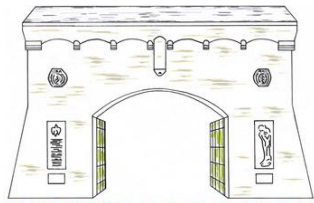
Bemensing.

Zowel bestuursleden als de medewerkers functioneren op vrijwillige basis. Het bestuur bestaat op dit moment uit 9 personen, waarvan er 6 actief zijn.

Verder zijn er 15 vrijwilligers, van wie er 6 actief zijn als gidsen/rondleiders.

Alle vrijwilligers worden enkele keren per jaar door het bestuur bijeen geroepen, waarbij informatie wordt uitgewisseld en de activiteiten worden geëvalueerd.

2.4 Recente ontwikkelingen.

GEDENKPLAATS HAAREN

Sinds begin 2012 heeft de huidige eigenaar Cello Haarendael in zijn geheel te koop gezet. Aanvankelijk waren partijen uitgenodigd een bod te doen. De mogelijkheid daartoe werd tot december 2012 gegeven. Er bleek geen bod te zijn uitgebracht. Daarna zijn onderhands met partijen onderhandelingen gevoerd, die ertoe hebben geleid dat er in mei 2013 een overeenkomst tot stand kwam tussen Cello en een Haarens ondernemer.

Bij besluit van 3 juni 2013 heeft de gemeenteraad van Haaren echter de gebouwen en het overgrote deel van de gronden van het landgoed voor 3 jaren aangewezen als gronden waarop de artikelen 10 tot en met 24,26 en 27 (het vestigen van voorkeursrecht j.l.)van de wet Voorkeursrecht gemeenten van toepassing zijn. Daarmee is de uitvoering van genoemde overeenkomst geblokkeerd. Tegen dit besluit hebben zowel verkoper als koper bezwaar ingediend, hetgeen momenteel nog in behandeling is. De gemeente geeft als motivering van hun besluit:

“ Wij hebben niet het vertrouwen dat de plannen zoals die tijdens de presentatie en in de pers zijn bekend gemaakt (‘Polenhotel’) bijdragen aan en/of leiden tot de verwezenlijking van de toekomstvisie voor het landgoed zoals beschreven in de Structuurvisie Landgoed Haarendael. In die visie gaan wij uit van het realiseren van passende nieuwe bestemmingen, die bijdragen aan het herstel van de allure van het landgoed en aan een duurzame instandhouding van de cultuurhistorische en landschappelijke waarden.”

De plannen van Cello om Haarendael te verlaten en het complex te gaan verkopen waren al geruime tijd te voren bekend, ook bij het bestuur van de Stichting Vrienden Haaren 1940-1945. Dat is reeds enkele keren aanleiding geweest voor notities resp. nota's voor een toekomstvisie van de Gedenkplaats. Genoemd kunnen worden “De toekomst van de gedenkplaats Haaren,een oriënterende notitie, ongedateerd waarschijnlijk van de hand van Jan Peet, toehoorder bij het bestuur vanuit de geleding van de gijzelaars en de notitie “Drie schoten voor de Boeg, eerste verkenning m.b.t. Toekomst Herinrichting Herinneringscentrum”Gedenkplaats Haaren” van september 2007.van de werkgroep Toekomst bestaande uit de bestuursleden Frank C.M. Evers, Jan van Kollenburg, Adèle Mannaerts en Anny Ramakers-Dahmen.

Beide notities zijn niet verder dan de conceptfase gekomen. In beide notities worden 2 opties beschreven n.l.

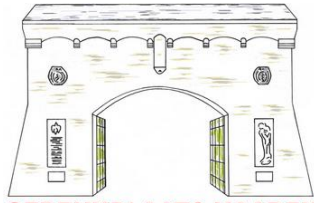
“Optie 1.

De gedenkplaats Haaren heeft alleen bestaansrecht op het huidige Chello terrein. Verplaatsen van de gedenkplaats naar een andere locatie(centrum Haaren o.i.d.)is zinloos en nutteloos.: de gedenkplaats moet als cultuur-historisch erfgoed een plaats houden op het landgoed Haarendael. M.a.w. Gedenkplaats en het landgoed Haarendael ,waarop het voormalige Seminarie is gevestigd, zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Optie 2.

Mocht het zo zijn dat de condities om op het landgoed te blijven niet haalbaar en/of realistisch zijn, dan ziet de werkgroep “Toekomst” geen andere mogelijkheid dan de collectie van archivalia en realia onder te brengen bij musea en archieven in het land die in de nalatenschap van de Gedenkplaats Haaren geïnteresseerd zijn en het belang ervan inzien. Het betekent overigens het definitieve einde van het bestaan van de Gedenkplaats.....”

De werkgroep werkt optie 1 verder uit met drie “schoten” n.l.:

GEDENKPLAATS HAAREN

Schot 1: joint venture(samenwerkingsverband) opbouwen met NM “Kamp Vught”

Schot 2.:het verkrijgen (huur of eigendom) van een ruimte op het Haarendael terrein.

Schot 3: het verkrijgen van financiering voor de ambitieuze plannen. Zijn de nabestaanden van de gevangenen/gijzelaars en andere geïnteresseerden bereid om in de buidel te tasten...

De werkgroep gaat uit van optie 1 maar gaat er vervolgens van uit dat de huidige locatie in de toekomst verloren zal gaan en dat daarom een andere locatie op Haarendael nagestreefd moet worden. Gedacht wordt o.a. aan het Koetshuis.

Vervolgens komt de werkgroep tot een 9 tal beleidsaanbevelingen om de Gedenkplaats voor de toekomst een gedegen fundament te geven. Deze aanbevelingen zijn als bijlage 2 bij deze visie gevoegd.

2.5 Relatie met Klein Seminarie Beekvliet en de Ruwenberg te St.Michielsgestel.

Er bestaat een rechtstreekse relatie met deze beide locaties in St. Michielsgestel vanwege het feit, dat de gijzelaars in de loop van 1943 naar deze locaties zijn overgebracht en dat het Groot Seminarie te Haaren uitsluitend de functie kreeg van Polizei und Untersuchungsgefängnis.

Momenteel is van het Klein Seminarie Beekvliet alleen nog het hoofdgebouw overgebleven. Een aantal museale objecten zijn aan de Gedenkplaats Haaren 1940-1945 door de gemeente St-Michielsgestel in bruikleen overgedragen. Daarmee is de zorg voor het gedenken van St. Michielsgestel een zorg voor de Gedenkplaats Haaren geworden.

2.6 toename van activiteiten.

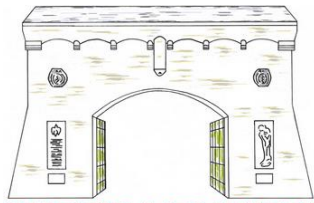
De laatste jaren valt er een toename te constateren van de activiteiten van de Gedenkplaats. De aantallen bezoeken van de open dagen nemen toe, er is een toenemend aantal aanvragen voor rondleidingen aan groepen en er is een begin gemaakt met nieuwe activiteiten waarmee de monumentale ruimten meer worden benut en daarmee een eigentijdse functie krijgen.

3. Missie Gedenkplaats Haaren nu.

3.1. bestaansrecht.

In de Tweede Wereldoorlog is onze democratische rechtsvorm, zijn de meest fundamentele rechten van de mens, zijn welzijn en welvaart van de burgers in een groot deel van de hele wereld op de meest gruwelijke manieren met voeten getreden en verwoest, zijn miljoenen levens vernietigd en hele bevolkingsgroepen nagenoeg weggevaagd. Het regiem dat voor deze ellende verantwoordelijk is was langs democratische wijze aan de macht gekomen als resultaat van het zwak functioneren van deze democratie. Dit speelde zich nog maar ruim 70 jaren geleden in onze omgeving af. In andere gebieden op veel plaatsen in de wereld is het nog dagelijkse praktijk. Steeds komen er ergens in de wereld weer nieuwe gruwelijkheden voor.

Wij moeten ons dit blijven **herinneren** om ons te realiseren dat democratie, rechten van de mens, onze vrijheden geen vanzelfsprekendheid zijn maar voortdurend bewaakt moeten worden, dat democratie ,soms met al zijn gebreken, een fundamentele verworvenheid is maar dat die kwetsbaar is.

GEDENKPLAATS HAAREN

Toen hebben zich talloze landgenoten met gevaar en veel te veel ten koste van hun eigen leven ingezet om het tij te keren. Zij verdienen het niet alleen om steeds **herdacht** te worden, zij strekken ons tot op de dag van vandaag en voor de toekomst tot voorbeeld om tijdig situaties te beoordelen en daarin de juiste keuzes te maken.

Om bovengenoemde waarden en fundamentele rechten veilig te stellen is het noodzakelijk dat wij ons regelmatig daarover **bezinnen**, erover nadenken en erbij stil staan.

Plaatsen van herdenking ,monumenten, fusilladeplekken, bijeenkomsten en rituelen zijn noodzakelijke voorwaarden om het herdenken, herinneren en het bezinnen te dienen. Door de veelvoud en diversiteit van deze locaties en gebeurtenissen komen de verschillende aspecten, waarschuwingen,bevolkingsgroepen,vormen waarin het geweld zich voordeed en voor kan doen tot zijn recht.

De gedenkplaats Haaren neemt daar zijn belangrijke en unieke plaats bij in. Het is een van de weinige locaties waar de herinnering en de herdenking heel concreet kunnen worden gemaakt, doordat gebouwen, inrichting en omgeving nog grotendeels en in grote mate dezelfde zijn als toen en ook om andere redenen ,als voormalig Groot Seminarie, als erkend rijksmonument voor de toekomst zijn veilig gesteld. De gedenkplaats Haaren is daarmee als organisatie een belangrijke hoeder van deze twee monumentale waarden. Daarnaast is de Gedenkplaats Haaren verantwoordelijk geworden voor herdenking, herinnering en bezinning over de gijzelaarskampen Klein Seminarie en Ruwenberg te St. Michielsgestel.

3.2 Missie

De gedenkplaats Haaren staat er voor om, met het optimaal gebruik maken van gebouwen, inrichting en omgeving van het rijksmonument Haarendael, een breed publiek voortdurend te doen herinneren aan, te herdenken van en te bezinnen op de gebeurtenissen,die zich in de Tweede Wereldoorlog en specifiek in de gebouwen en de omgeving van het rijksmonument voormalig Groot Seminarie Haaren hebben afgespeeld. Daarmee wil de gedenkplaats Haaren onder de mensen, jong en oud, bijdragen aan het levend houden van het besef dat democratie, rechten van de mens en fundamentele vrijheden van levensbelang zijn voor veiligheid, welzijn, geluk en welvaart.

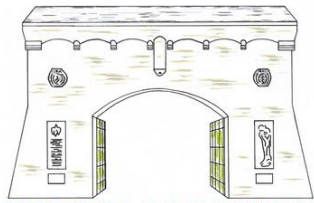
Deze missie is tevens van toepassing op de locaties Klein Seminarie en Ruwenberg te St. Michielsgestel voor zover deze locaties daar mogelijkheden toe geven.

3.3. Doelen.

Hoofddoel blijft het doel zoals in de statuten van de Stichting Vrienden van Haaren 1940-1945 is geformuleerd n.l.:

Een waardige plaats in te richten en in stand te houden op het voormalige Groot Seminarie te Haaren teneinde de geschiedenis van de gevangenen uit de periode negentienhonderd veertig tot negentien honderd vijf en veertig te bewaren en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn,alles in de ruimste zin des woords.

Een afgeleid doel vloeit daar rechtstreeks uit voort n.l.:

GEDENKPLAATS HAAREN

Het naar vermogen leveren van een bijdrage aan de instandhouding van het rijksmonument voormalig Groot Seminarie Haaren, hetgeen immers de belangrijkste onderscheidende elementen bevat voor onze rol in het herinneren, herdenken en bezinnen naar aanleiding van alle gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog.

Een tweede afgeleid doel om de gedachtenis levendig te houden aan de gijzelaarskampen Klein Seminarie Beekvliet en Ruwenberg te St.Michielsgestel voor zover daar naar redelijkheid de mogelijkheden voor aanwezig zijn.

4. Analyse

Om te onderzoeken of, in welke mate en hoe we bovengenoemde doelen kunnen bereiken is het nodig om ons te onderwerpen aan een scherpe analyse van kansen en bedreigingen, sterkten en zwakten van de bestaande organisatie. Het is van groot belang dat iedereen, die hierin verantwoordelijkheid draagt, -en dat zijn we allemaal, ieder vanuit zijn eigen positie- bereid is alle aspecten van de organisatie en ieders functioneren daarin ter discussie te stellen en aan het zelfonderzoek deel te nemen.

4.1. Kansen en bedreigingen.

a. Bestaansrecht en doelen

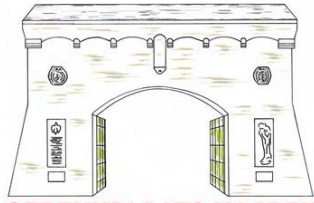
Het bestaansrecht en de doelen van onze organisatie kunnen rekenen op een groot draagvlak binnen de landelijke, regionale en plaatselijke gemeenschap. Er is nauwelijks of geen discussie over het belang van het herinneren,herdenken en bezinnen van de gebeurtenissen in het verleden en nu. De gedenkplaats Haaren wordt gedragen door ex- gijzelaars en ex- gevangenen, hun nakomelingen en nabestaanden. Zij wordt gewaardeerd door collega- organisaties binnen de COVVS en door collega- organisaties in de regio. Geleidelijk aan ontstaat er meer bekendheid bij het regionale en locale publiek met name door de open dagen en de rondleidingen waar een belangrijke toename in is te bespeuren, waarbij veel mensen voor het eerst kennis maken met de gedenkplaats. Deze kennismaking leidt welhaast altijd tot waardering voor wat hier gedaan wordt.

Het bestaan en de waardering voor de gedenkplaats bij landelijke, regionale en plaatselijke overheden laat te wensen over. Een treffende illustratie hiervan is dat het bestaan van de gedenkplaats op een heel korte passage na niet in de structuurvisie wordt genoemd, laat staan dat zij een rol speelt in overwegingen voor de toekomstige bestemmingen van gebouwen en de omgeving.

b. Gebouwen en omgeving.

De gedenkplaats beheert officieus een belangrijk deel van de gebouwen n.l. het poortgebouw met tussengang, het atrium voor de kapel, de kapel met bijgebouwen en een ontvangstzaal. Daarnaast worden het poortgebouw aan de rijksweg, de voormalige refter en de voormalige Aula tijdens rondleidingen getoond vanwege de belangrijke rol die deze tijdens de oorlogsjaren hebben gespeeld.

Nagenoeg al deze ruimten behoren tot de gebouwen die zijn aangewezen als rijksmonument en genieten daardoor een speciale bescherming. De vrijwilligers van de gedenkplaats koesteren deze

GEDENKPLAATS HAAREN

ruimten en plegen het dagelijks onderhoud ervan. Daardoor dragen zij eraan bij dat deze ruimten in relatief behoorlijke staat van onderhoud blijven, hetgeen zeker in deze tussensituatie van wisseling van eigendom van niet te onderschatten belang moet worden geacht.

De aanwijzing als rijksmonument geeft in belangrijke mate zekerheid dat deze ruimten in stand zullen blijven. Daardoor blijft een belangrijk aspect van het bestaansrecht van de Gedenkplaats, n.l. het unieke van het bestaan van de authentieke gebouwen van de Untersuchungsgefängnis verzekerd.

In het kader van een nieuwe bestemming van deze gebouwen passen de activiteiten van de Gedenkplaats ongetwijfeld binnen de criteria, die daaraan in de structuurnota zijn gesteld. Bovendien waar het al moeilijk is om een passende nieuwe bestemming voor de woonruimten te vinden is het des te moeilijker om een passende andere bestemming te vinden voor de ruimten die de Gedenkplaats onder beheer heeft. De Gedenkplaats zou in principe in deze leemte kunnen voorzien. *Wat men ver zoekt is veelal dichtbij te vinden.*

Een gevaar komt voort uit het officieuze karakter van dit beheer. Wordt het belang van blijvende huisvesting van de Gedenkplaats binnen de gebouwen wel voldoende meegewogen in de onderhandelingen en de planvorming voor de toekomstige bestemming van de gebouwen.? Dit gevaar wordt nog versterkt door het volgende.

c. Maatschappelijke positie

De redenen voor ons bestaan zijn ijzersterk. Zoals gezegd wordt de noodzaak van herinneren, herdenken en bezinnen door niemand in twijfel getrokken. Ook de uniciteit van onze positie binnen het hele scala van organisaties is heel goed en met overtuiging over het voetlicht te brengen. Daarin liggen goede kansen.

Andere partijen, overheden en particuliere organisatie, ja zelfs bedrijven en particulieren moeten daar echter wel op worden gewezen. Onze vertegenwoordiging binnen overlegorganen, incidenteel en/of structureel, zeker waar het organen betreft die niet rechtstreeks te maken hebben met oorlog- of slachtofferherdenking maar voor de kracht van onze maatschappelijke positie wel van belang zijn, is niet aanwezig of in ieder geval zwak. Het gevaar daarvan is dat wij in het spel van belangenbehartiging worden ondergesneeuwd of over het hoofd worden gezien.

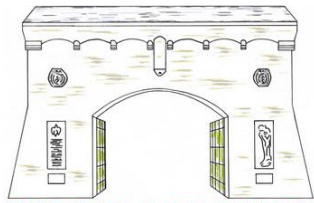
4.2 Sterkten en zwakten.

a. De bemensing.

Bestuur en vrijwilligers voelen zich buitengewoon betrokken bij de doelstellingen van de Gedenkplaats en de activiteiten, die worden verricht. Zeker onder de vrijwilligers is er een goede sfeer van onderlinge waardering en samenwerking. Voor extra werk loopt men niet weg. Dit is een groot goed en een kracht voor de organisatie.

De zwakte zit hem in drie aspecten:

- We missen bepaalde deskundigheden. Met name in de sfeer van automatisering, website-inrichting en -beheer, communicatie en techniek missen we expertise.

GEDENKPLAATS HAAREN

- De gemiddelde leeftijd van bestuursleden en vrijwilligers is hoog. Het gevaar van plotselinge uitval is aanwezig en de krachten worden minder.
 - Zeker in het licht van een gewenste ontwikkeling naar meer en meer diverse activiteiten (waarover verder meer) zijn we met weinigen. Aanvulling met (jongere) bestuursleden en vrijwilligers is dringend noodzakelijk.
- b. De operationele organisatie

De structuur van de organisatie is zwak. Bestuurlijk is er statutair alleen sprake van het bestuur. Informeel functioneert een dagelijks bestuur bestaande uit voorzitter, secretaris en penningmeester. Nergens is de relatie tussen beide bestuurslagen vastgelegd. Er is geen reglement hoewel de statuten de mogelijkheid daarvan uitdrukkelijk creëren. Formeel bestaan er commissies maar in de praktijk komt alleen de commissie I, A & E (wekelijks) bij elkaar. Voor de gewenste voortgang van de voorbereiding en uitvoering van activiteiten heeft die de neiging om buiten de eigen taken te treden. Er bestaat geen duidelijke verdeling van bevoegdheden, geen delegaties of mandaten. Dus moet elke beslissing van welke (geringe) importantie dan ook formeel door het bestuur worden genomen. Dat bestuur komt in de regel slechts 2 maal per jaar bijeen. Dit leidt tot spanning die in de praktijk op verschillende informele wijzen wordt opgelost.

c. Het bestuur

Het is in principe een groot goed dat in het bestuur ex gevangenen dan wel hun directe nabestaanden zijn vertegenwoordigd. Daardoor bestaat er een sterke band met de eerste categorie van betrokkenen bij het bestaan en voortbestaan van de stichting en van de gedenkplaats. De logische consequentie hiervan is echter dat de leeftijd van een aantal bestuursleden inmiddels hoog is en bij enkelen zo hoog dat zij niet meer als bestuurslid kunnen functioneren.

In de statuten is over de beëindiging van het bestuurslidmaatschap in artikel 8 het volgende bepaald;

“ Het bestuurslidmaatschap eindigt:

Door overlijden van een bestuurslid, bij verlies van het vrije beheer over zijn vermogen, bij schriftelijke ontslagneming (bedanken), alsmede bij ontslag op grond van artikel 2:298 van het burgerlijk wetboek”. Artikel 2:298 gaat over ontslag op bevel van de rechter wegens handelen in strijd met de wet of de statuten of bij wanbeheer.

In vergelijking met tegenwoordig gebruikelijke bepalingen in statuten is dit in die zin bijzonder dat er geen maximale zittingstermijn voor bestuursleden is bepaald, geen rooster van aftreden is voorgeschreven en ook geen maximum is bepaald aan het aantal malen dat een bestuurslid herbenoembaar is.

Bij deze bestaande regeling in de statuten van de stichting blijft in de praktijk een bestuurslid aan tot zijn overlijden, tenzij het zelf het initiatief neemt om af te treden. Dit betekent een bijzondere eigen verantwoordelijkheid van bestuursleden omtrent de vraag wanneer het voor zichzelf en/of voor het belang van de stichting wijs is om terug te treden. Anderzijds kan het overige bestuursleden in ernstige verlegenheid brengen als zij vinden dat een bestuurslid niet meer goed functioneert. In feite veronderstelt deze statutaire bepaling een uiterst open bereidheid tot overleg in een delicate kwestie.

In de dagelijkse praktijk van de stichting bestaat er spanning tussen de nu gebruikelijke frequentie van vergaderingen, het gebrek aan budgettering resp. delegatie of mandaat en de behoefte tot snelle besluitvorming in de praktijk van alledag.

d. De financiële organisatie

Naar verluid is de Stichting financieel gezond. Dit is een belangrijke uitgangspositie bij het verwerven van meer externe middelen. We kunnen immers in bepaalde mate cofinanciering bieden.

Volgens de statuten moet er van elk boekjaar een balans en een staat van baten en lasten worden opgemaakt en aan het bestuur worden aangeboden, dat deze stukken vaststelt.

Mede in het licht van het voorgaande punt wordt een begroting gepaard gaande met bepaalde budgettering node gemist.

e. Externe communicatie.

Bestuursleden en vrijwilligers dragen het bestaan en de activiteiten van de Gedenkplaats met enthousiasme uit. Zeker de gidsen maar ook anderen bezorgen de organisatie veel goodwill bij de personen en groeperingen die zij treffen in het kader van de activiteiten en daarbuiten. Dit is van groot belang en een sterk punt.

Formeel bestaat er de website, die veel informatie bevat. Daarnaast wordt via de nieuwsbrief twee maal per jaar informatie gegeven aan degenen die zich als vriend van de Gedenkplaats hebben aangemeld en donaties verstrekken. Ter aankondiging van activiteiten worden de media gezocht en bereikt.

Het ontbreekt echter aan een goed doordacht modern communicatiebeleid. De bestaande communicatieactiviteiten worden goed uitgevoerd maar zijn traditioneel. De moderne communicatiemiddelen zoals b.v. sociale media worden niet gebruikt. Een consequente huisstijl is er niet. De website kent weinig of geen mogelijkheid van over en weer communiceren tussen vertegenwoordiging van de stichting en individuele geïnteresseerde personen.

f. Interne communicatie.

Met name de vrijwilligers werpen weinig barrières op tot onderlinge communicatie, zeker de vrijwilligers onderling. De communicatie tussen vrijwilligers en bestuur laat wel eens te wensen over. Dat heeft deels te maken met de lage frequentie van bijeenkomen van bestuur resp. dagelijks bestuur maar ook met het feit dat vrijwilligers zich niet altijd bewust zijn van het belang om bestuursleden (tijdig) te informeren.

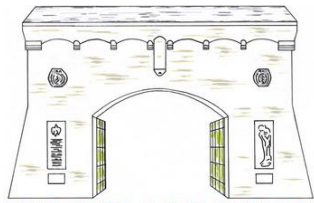
Over de interne communicatie bestaan geen structurele afspraken.

5. Besluiten.

Op grond van bovenstaande analyse neemt het bestuur de volgende besluiten:

5.1 Het krachtig uitdragen van het bestaansrecht van de Gedenkplaats Haaren 1940-1945. Belangrijk voor het bestaan van de Gedenkplaats is dat de huidige huisvesting binnen de gebouwen van Haarendael wordt gecontinueerd ongeacht wie de eigenaar van de gebouwen is of wordt. Zonder dit heeft voortzetting van het bestaan geen zin.

Daartoe is het nodig dat:

GEDENKPLAATS HAAREN

- a. Er een doordachte voortdurende communicatie wordt ontwikkeld naar het algemene publiek. Dit wordt uitgewerkt in een communicatieplan, waarin ook andere voorstellen met betrekking tot communicatie worden opgenomen, welke onder de hiernavolgende punten worden genoemd.
- b. de Gedenkplaats vertegenwoordigd is in relevant structureel en incidenteel overleg dat van invloed kan zijn voor het bestaan van de Gedenkplaats in Haarendael.

5.2 Het ontwikkelen van activiteiten om aandacht te geven aan de gijzelaarskampen Klein Seminarie Beekvliet en De Ruwenberg te St.Michielsgestel. Daartoe nieuw overleg te openen met de Stichting Gijzelaars Beekvliet-Haaren en met de gemeente St.Michielsgestel. Daartoe ook een vertegenwoordiger van de Stichting Gijzelaars Beekvliet-Haaren in het bestuur als volwaardig lid op te nemen.

5.3 Het leveren van bijdragen aan gedachtevorming over de toekomstige bestemming van de monumentale delen van Haarendael, zodanig dat het functioneren van de Gedenkplaats daardoor niet of in ieder geval niet essentieel wordt belemmerd. Dit hoeft dus niet te betekenen dat medegebruik van deze ruimten wordt afgewezen. Integendeel passend medegebruik kan worden toegejuicht

5.4. Het optimaal blijven uitvoeren en uitbreiden van de huidige activiteiten van de Stichting ,zoals die onder punt 2.3 worden opgesomd. Zij vormen het hart van het uitdragen van de missie van de gedenkplaats. Daarbij zoeken naar mogelijkheden om met name de informatie van het publiek te optimaliseren bv. door herstel van de oorspronkelijke inrichting van de refter en het inrichten van één kamer tot een getrouwe weergave van een cel voor gevangenen in de oorlogsperiode.

5.5. Ter versterking van de bestaanszekerheid van de Gedenkplaats en om de beschikbare ruimten een zo goed mogelijke eigentijdse functie te geven ook andere passende activiteiten te organiseren dan wel door anderen of in samenwerking met anderen te (doen) organiseren. De formulering van het doel van de stichting geeft daarvoor alle ruimte. Zo nodig zou daarvoor een aparte stichting in het leven kunnen worden geroepen.

5.6. Het uitbreiden en nadenken over nieuwe vormen van educatie ook voor middelbare scholieren, bv. door het naspelen van een rechtszaak in de nieuw ingerichte refter of in de Aula.

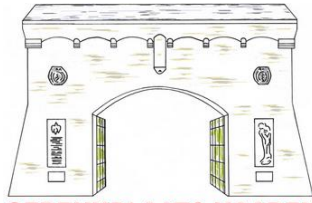
5.7.Het geven van prioriteit aan het aantrekken van sponsors. Dit uitwerken in het op te stellen communicatieplan.

5.8. Het uitvoeren van de samenwerkingsovereenkomst met Kamp Amersfoort ter verbetering van de professionaliteit in digitalisering, communicatie, website en registratie.

5.9. Het werven van nieuwe en ook jongere vrijwilligers waarbij gelet wordt op een goede spreiding van expertise.

5.10. Het op een meer moderne leest schoeien van de statuten, met name waar het de bepalingen over het bestuur betreft

5.11.Het in een reglement neerleggen van een uitwerking van de organisatie. Uitgaande van de huidige frequentie van de bijeenkomsten van het bestuur valt dringend te overwegen om:

GEDENKPLAATS HAAREN

- een functionaris aan te trekken of aan te stellen als coördinator ,wellicht naar buiten directeur genoemd.
 - deze te belasten met de coördinatie van de uitvoering van door het bestuur op basis van deze visie besloten activiteiten
 - deze te belasten met vertegenwoordiging van de stichting naar buiten voor zover het bestuur deze vertegenwoordiging niet aan zichzelf houdt.
 - deze te mandateren binnen op te stellen kaders en budgetten besluiten te nemen met verplichting zich bij het bestuur periodiek te verantwoorden.
- 5.12. het ook overigens vastleggen van afspraken voor interne communicatie tussen vrijwilligers en bestuur en tussen vrijwilligers onderling. Deze afspraken neerleggen in het communicatieplan.
- 5.13. Het inrichten van een duidelijke en eenvoudige organisatorische structuur. Het overwegen om de cie´s IA& E en PR & Sponsoring ineen te schuiven.
- 5.14. Het voeren van een open gesprek over de positie van alle bestuursleden. Het in de statuten opnemen van een rooster van aftreden. Het werven van nieuwe bestuursleden ter continuering van het bestuur op de middellange termijn.
- 5.15. De toekomstige coördinator/directeur belasten met het opstellen van een prioriteitschema voor de uitvoering van deze besluiten, deze volgens die prioriteiten uit te werken en ze ter besluitvorming voor te leggen aan het bestuur.

Vastgesteld op 22 februari 2014

Het bestuur van de Stichting Vrienden Haaren 1940-1945.

Namens deze:

A.M.E. Ramakers- Dahmen, voorzitter

J.M.Latijnhouwers,secretaris

Bijlage 1. Meest relevante artikelen uit de statuten.

Bijlage 2 Beleidsaanbevelingen uit de concept nota “Drie schoten voor de boeg”